

Slovníček termínů

AACR2

AACR2R je druhé upravené vydání Angloamerických katalogizačních pravidel (Anglo-American Cataloguing Rules, 2nd Revised Edition). V současnosti již tato pravidla byla nahrazena standardem [RDA](#).

API

API je rozhraní pro programování aplikací (application programming interface). Jde o předpřipravený programový kód, který umožňuje softwarovým aplikacím vzájemnou komunikaci a výměnu dat. V knihovních softwarech se velmi často používají webová API (jedním z příkladů je API umožňující propojení knihovních softwarů se službou ObalkyKnih.cz, odkud jsou do katalogů přenášeny obálky a obsahy knih a další přidáný obsah).

Cloudové řešení

Cloudové řešení (provoz softwaru v cloudu) je zvláštní formou [softwaru jako služby](#), při které dodavatel/provozovatel provozuje jednu instalaci softwaru pro více knihoven, přičemž oddělení dat jednotlivých knihoven je zajištěno konfigurací samotného softwaru.

Discovery systém

Discovery systém je katalog nové generace umožňující jednotné vyhledávání v různých informačních zdrojích, ke kterým má knihovna přístup.

Dublin Core

Dublin Core (DC, česky též Dublinské jádro) je jednoduchý metadatový formát, který je určen pro sémantický popis digitálních objektů na webu.

FRAD

FRAD (Functional Requirements for Authority Data, Funkční požadavky na autoritní data) je konceptuální model, který propojuje údaje uváděné v autoritních záznamech s potřebami uživatelů těchto záznamů.

FRBR

FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records, Funkční požadavky na bibliografické záznamy) je konceptuální model, který popisuje bibliografické entity (objekty), jejich vztahy a atributy.

FRSAD

FRSAD (Functional Requirements for Subject Authority Data, Funkční požadavky na předmětová autoritní data) je konceptuální model, který zpřesňuje vztahy skupiny entit z modelu FRBR, které jsou předmětem díla.

Hostovaný systém

Hostovaný systém je varianta provozu knihovního softwaru, kdy dodavatel softwaru na svém serveru zajišťuje instalaci i provoz softwaru zakoupeného knihovnou. Dodavatel zároveň zodpovídá za další potřebnou infrastrukturu.

IFLA LRM

IFLA LRM (IFLA Library Reference Model, Referenční model IFLA pro knihovny) je konceptuální model, který vychází z dříve vytvořených modelů FRBR, FRAD a FRSAD a byl navržen s ohledem na prostředí propojených dat.

ISBD

ISBD (International Standard Bibliographic Description, Mezinárodní standardní bibliografický popis) je soubor pravidel, která stanovují formu a obsah bibliografického popisu dokumentu.

ISO 690

ISO 690 je norma, která doporučuje, jak by se měly vytvářet bibliografické citace a bibliografické odkazy. V českém prostředí je jedním z nejvíce používaných citačních stylů v humanitních a společenských vědách.

Knihovny.cz

Knihovny.cz je webový portál, jehož cílem je poskytnout uživatelům prostřednictvím jednoduchého

uživatelského rozhraní možnost vyhledávat z jednoho místa knihovní dokumenty z českých knihoven i dalších českých i zahraničních informačních zdrojů. Aktuálně jsou do portálu zapojeny desítky knihoven, součástí jsou také další zdroje např. Souborný katalog ČR, Národní autority, Databáze ANL, Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy, Zákony pro lidi aj.

Kód katalogizační agentury

Kód katalogizační agentury slouží k identifikaci informační instituce v prostředí bibliografických záznamů na mezinárodní úrovni. Kód agentury (MARC Organization Code) se uvádí v záznamu MARC v poli 003 (Identifikátor kontrolního čísla), tj. označuje organizaci/agenturu, jejíž kontrolní číslo je uvedeno v poli 001. Databázi kódů agentur spravuje Kongresová knihovna.

Konspekt

Konspekt je předmětové třídění používané pro členění knihovního fondu do tematických kategorií na základě obsahových charakteristik jednotlivých dokumentů. Tyto třídění bylo vytvořeno jako nástroj, který slouží k popisu, hodnocení a koordinaci budování knihovních fondů na základě tematických a dalších kritérií (tzv. metoda konspektu).

MADS

MADS (Metadata Authority Description Schema, Metadatové schéma pro popis autoritních dat) je redukovaná verze formátu MARC 21 pro autority ve struktuře XML.

MARC

MARC (Machine-Readable Cataloging, strojem čitelná katalogizace) je zastřešující označení pro skupinu formátů používaných pro výměnu bibliografických záznamů a dalších dat používaných v knihovnách.

MarcEdit

MarcEdit je volně dostupný softwarový nástroj původně určený pro editaci záznamů ve formátu MARC. V editoru záznamů je možné provádět kontrolu polí, deduplikaci záznamů, hromadné mazání, editaci nebo doplnění polí, podpolí, indikátorů apod. MarcEdit nabízí také nástroje pro práci s metadaty, stahování záznamů aj.

MARCXML

MARCXML je formát MARC 21 převedený do struktury XML dokumentu.

MDT

MDT (Mezinárodní desetinné třídění, Universal Decimal Classification) je o univerzální (tj. všeobecně zaměřený) klasifikační systém, který je používán v knihovnách k vyhledávání informací nebo ke stavění knihovního fondu.

NCIP

NCIP (Circulation Interchange Protocol, Výpůjční výměnný protokol) je protokol sloužící k výměně informací mezi systémy o datech uživatelů a s nimi spojených exemplářových a výpůjčních transakcích.

OAI-PMH

OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) je protokol pro sklizení metadat, který vyvinula Iniciativa pro otevřené archivy. Původně byl vytvořen pro sklizení metadat ve formátu Dublin Core z elektronických úložišť (repozitářů). Dnes se využívá i pro sklizení metadat z dalších zdrojů, včetně katalogů knihoven.

ObalkyKnih.cz

ObalkyKnih.cz je webová služba založená na spolupráci českých knihoven, která shromažďuje doplňující informace o knihách a časopisech (obálky, obsahy, recenze aj.), které je možné následně využívat v knihovních katalozích.

Poptávkový dokument

Poptávkový dokument (request for proposal, RFP) je výzva potenciálním dodavatelům k závazné nabídce produktů, včetně cenové nabídky podle zadané specifikace. Dokument je zároveň podkladem pro kvalifikovaný výběr softwaru a srovnání jednotlivých nabídek.

Předčísí čárového kódu

Předčísí (prefix) čárového kódu se v ČR používá pro knihovní jednotky (exempláře). Identifikuje konkrétní knihovnu, které daná knihovní jednotka patří. Díky tomu jsou čárové kódy jedinečné napříč knihovnami. Díky tomu je možné je využívat při spolupráci knihoven ve společných katalozích, při meziknihovních výpůjčkách apod.

RDA

RDA (Resource Description and Access, Popis a zpřístupnění zdrojů) jsou katalogizační pravidla, která nahradila dříve používaná pravidla [AACR2](#).

Regionální knihovní systém

Regionální knihovní systém obvykle chápeme jako společný katalog veřejných knihoven měst a obcí, které působí v rámci jednoho regionu (např. okresu či jinak vymezeného území).

RFID

RFID (radio frequency identification, identifikace na rádiové frekvenci) je technologie, která se v knihovnách využívá k půjčování, vracení, správě a revizi fondu. Zajišťuje také zabezpečení fondu nebo autorizaci přístupů do prostor knihovny, samoobslužné půjčování a vracení dokumentů s okamžitým odepsáním jednotky z čtenářského konta, vyzvednutí rezervace z rezervačního boxu apod.

Sigla

Sigla je šestimístní alfanumerický kód, který jednoznačně identifikuje konkrétní knihovnu. Zůstává stejná i v případě, že se změní název nebo adresa instituce.

Signatura

Signatura označuje zařazení knihy na regále. Signatury mohou být číselné, alfanumerické, popř. pouze písmenné. Jejich podoba často souvisí s použitým tříděním knihovny a/nebo stavěním knihovního fondu.

Software jako služba

Software jako služba (software as a service, SaaS) je model, kdy si knihovna předplácí software poskytovaný formou služby prostřednictvím webového rozhraní. Na rozdíl od hostovaného systému si knihovna software nekupuje; místo toho obvykle platí provozovateli vstupní poplatek a poté měsíční nebo roční poplatek za využívání softwaru.

Souborný katalog ČR

Souborný katalog ČR je elektronický katalog provozovaný Národní knihovnou ČR. Katalog soustřeďuje

údaje o dokumentech ve fondech spolupracujících českých knihoven a institucí. V současnosti obsahuje necelých sedm milionů záznamů.

SRU/SRW

SRU/SRW (Search/Retrieve via URL/Search/Retrieve Web service) je protokol pro vyhledávání, který je založen na XML a přenáší data mezi uživatelem a cílovou službou (serverem) prostřednictvím internetu. Je nástupcem protokolu Z39.50; na rozdíl od něj je však určen pro webové prostředí.

Svobodný software

Svobodný software je software, do jehož zdrojového kódu lze neomezeně nahlížet, studovat studovat jej nebo upravovat, využívat nebo distribuovat. Označení svobodný software je překladem anglického termínu free software. Odkazuje na svobodu kódu využívání a šíření kódu, nikoli na to, že je software možné získat zdarma.

Virtuální polytechnická knihovna

Virtuální polytechnická knihovna (VPK) je služba pro doručování dokumentů (document delivery service). Je virtuálním sdružením spolupracujících knihoven, které nabízejí uživatelům za úhradu doručení elektronické nebo tištěné kopie časopiseckých článků.

VISK

VISK (Veřejné informační služby knihoven) je dotační program Ministerstva kultury zaměřený na inovaci veřejných informačních služeb knihoven s využitím informačních a komunikačních technologií. V současné době obsahuje 11 podprogramů. Z podprogramu VISK 3 je možné financovat nákup knihovního softwaru.

XML

XML (eXtensible Markup Language, rozšiřitelný značkovací jazyk) je jazyk, na jehož základě je možné vytvářet další značkovací jazyky pro různé typy dat. Je určen pro výměnu různých typů dat, pro publikaci dokumentů apod.

Z39.50

Z39.50 je protokol využívající architekturu klient-server, který slouží vyhledávání a přenosu dat především z bibliografických databází. V knihovnictví se využívá především ke stahování bibliografických nebo autoritních záznamů při katalogizaci.

ZÍSKEJ

ZÍSKEJ je platforma pro meziknihovní výpůjční služby a služby dodávání dokumentů, která je propojená s vyhledávačem portálu Knihovny.cz.

From:

<https://prirucka.osvobozena-knihovna.cz/> - Metodické příručky pro knihovny

Permanent link:

https://prirucka.osvobozena-knihovna.cz/aks/slovnicek_terminu?rev=1569355432

Last update: **2019/09/24 22:03**

